

**UNIUN DA LAS RUMANTSCHAS E
DALS RUMANTSCHS EN LA BASSA
Mars 2020**

Charas lecturas, chars lecturs

La radunanza annuala da la URB ha lieu sonda, ils 18 d'avrigl, a las 10.15 h en l'ustaria Neumarkt 5, 8001 Turitg. Referent ospitont è *David Truttmann* oriund da la Val Müstair. El surpiglia sco emprim schefredatur la direcziun da la redacziun da la Fundaziun Medias Rumantschas (FMR) Eilla vegn a producir cuntegns per las medias rumantschas en il rom d'ina collavuraziun cun chasas da medias publicas e privatas cun caracter da pionier per tut la Svizra.

Truttmann ha lavurà ils ultims 15 onns en diversas funcziuns per RTR, l'ultim sco co-manader da la partiziun «Reflexiun». Sco suppleant dal schefredatur dad RTR ha el manà dal 2012 al 2014 il ressort quotidian ch'è responsabel per l'entir program dal di da radio, televisiun ed online. El vegn a discurrer sur da sias emprimas experientschas e da plans e perspectivas per l'avegnir.

Quest numer vegn tramess a tuts per posta 'reala'. Agiunt èn l'invit per la radunanza annuala da sonda, ils 18 d'avrigl el restaurant Neumarkt 5 a Turitg ed il cedel da pajament per la contribuziun annuala. La URB è ina uniun in pau differenta a bleras autras. Ins fa part insaco perquai ch'ins è rumantsch e viva en la bassa. Gist perquai s'auda a tut quels che han pajà en l'onn passà in grond engraziament. Grazia a lur agid ha la URB savì sustegnair musicistas e musicists, auturas ed auturs giuvens cun envidar els als inscunters interrumsch ni cun contribuziuns a lur projects.

Tavulin interrumsch a Turitg da las 18.30 fin las 20.00 en la Commihalle mintgamai mardi: 7 d'avrigl 2020; 5 da matg; 2 da zercladur; 7 da fanadur.
avust: pausa da stad

Il tema dal "Dicziunari da mintgadi" agiuntà sco inserziun è questa giada: "animals da chasa". Questa glista da plects ha *Manuela Bühler* recaltgà. Igl è ina part da collecziuns da plects che ella ha fatg per sia lavur en la canorta rumantscha. Grazia fitg!

Ciril Berther

Charas Rumantschas, chars Rumantschs

L'onn 2019 è stà l'onn da giubileum **100 onns Lia Rumantscha (LR)**. Las diversas occurrenzas han mussà cleramain che la Rumantschia viva e prosperescha. Dentant ha i num dad unir las forzas per las sfidas futuras. Cuort suenter las festivitads da giubileum ha la LR entschet cun las lavurs per elavurar ina **STRATEGIA 2020**. Quella duai esser il mussavia per ils proxims onns per engaschar ils meds finanzials e las resursas messas a disposiziun da la Confederaziun e dal Chantun. Actualmain è il sboz da la STRATEGIA 2020 en consultaziun. Envidadas da participar a la consultaziun èn las uniuns afiliadas: Fundaziun Medias Rumantschas (FMR), Giuventetgna Rumantscha (GiuRu), Gruppa rumantscha dal Cussegl grond (GrCg), Quarta Lingua (QL), Societad Retorumantscha (SRR), SRG SSR Svizra Rumantscha (SRG.R), Surselva Romantscha (SR), Uniun da las Rumantschas e dals Rumantschs en la Bassa (URB), Uniun dals Grischs (UdG), Uniun per la Litteratura Rumantscha (ULR) ed Uniun Rumantscha Grischun Central (URGC). En pli pon participar las duas organisaziuns ospitantas en il cussegl da la LR, Pro Idioms e Pro Svizra Rumantscha. A chaschun da nossa **Radunanza annuala dals 18 d'avrigl 2020** vegn la suprastanza ad orientar lasura.

Era durant l'onn 2020 vegn la URB ad organisar differentas occurrenzas. L'entschatta avain nus fatg cun noss INSCUNTER dils 27 da favrer 2020 a Turitg. *Ursin Lutz* e *Michele Badilatti* han referì davart il Dicziunari Rumantsch Grischun (DRG) e las sfidas en context cun la digitalisaziun. Per in bel accompagnament musical ha la gruppa da musica DA LOMBRIS cun *Claudia Lombris* e *Lorenz Gabriel Aenis* procurà. Il TAVULIN INTERRUMANTSCH, la scuntrada per Rumantsch/As e personas ch'emprendan Rumantsch, ha era puspè lieu ina giada al mais a Turitg. Vus chattais tut las infurmaziuns sin nossa pagina internet www.uniun-urb.ch u www.facebook.com/urb

Per actualisar nossa glista da commembranza cun las adressas electronicas actualas (adresa e-Mail), supplitgain nus da s'annunziar cun in e-Mail tar la suprastanta, *Sandra Sommer*: sandra.sommer@uniun-urb.clubdesk.com

I vegn adina puspè avant, ch'infurmaziuns distribuidas electronicamain n'èn betg pussaivlas pervia dad ina faussa adresa e-Mail. – Quai vulain nus optimar per il futur ed engraziain gia ordavant per Vossa chapientscha e Voss sustegn.

La suprastanza spera da savair beneventar in grond dumber da commembras e commembers a chaschun da nossa Radunanza annuala . l'invit cun il quint par la contribuziun annuala fan part da quest Fegliet.

Cordials salids e sin sa vesair bainprest.

Roman Pfister, president URB

En questa rubrica vegnan a pled personas rumantschas cun interessantas occupaziuns e vocaziuns. Oz l'intervista cun *Manuela Bühler oriunda da Samedan, magistra, magistra da musica ed actuala dirigenta dil Chor Uniun Grischuna Son Gagl, organisatura dils contacts per rumantschas e rumantschs a Winterthur e conturn.*

Manuela Bühler, co vesa Vossa biografia ca. ora?

Jau sun creschida si a Samedan. A Cuira hai jau fatg il seminari da magistras, suenter hai jau studegià musica da scola (Schulmusik) e lura ha jau anc fatg il studi sco dirigenta da chors. Durant ils ventg onns che jau abitesch a Winterthur ha jau lavurà en la fatschenta Notenpunkt che venda notas da musica. Dudesch onns ha jau dirigì il "Cor maschado Donat" e dapi ventg onns dirigel jau il «Chor dal Bündner-Verein St. Gallen». Nus chantain oravant tut chanzuns tradiziunalas rumantschas e dain adina entschatta matg in concert annual.

Tge è Vossa occupaziun oz?

Avant curt hai jau midà piazza e jau lavur ussa en la biblioteca a Winterthur. Dapi dus onns lavur jau era mintga glindesdi en la canorta rumantscha da Turitg. La canorta è averta mo in di l'emna e pel mument avain nus 7 uffants en la vegliadetgna dad in enfin quatter onns.

Tge èn las sfidas principalas en vossa occupaziun?

La sfida en la canorta èn surtut ils idioms. Ils uffants che enconuschan da chasa mo in idiom e quel pel solit be dad in genitur ston ussa era anc chapir ils auters idioms.

Tar il chor rumantsch è la gronda sfida per ils chantadurs e las chantaduras da chantar rumantsch cun quai che mo ca. in terz sa rumantsch. E lura ha jau era anc la finamira da chantar 2-3 chanzuns mintga on senza notas.

Co stais visavi il rumantsch?

Jau discur fitg gugent rumantsch e prov da discurrer uschè bler sco pussaivel. Perquai che mia mamma è da la Val Schons discur jau cun ils sursilvans ed ils surmirans sutsilvan. Cun ils engiadinais discur jau puter. Jau chat donn che in quals midan sin il tudestg sche els na chapeschan betg l'auter idiom. Era cun mes uffants discur jau consequent rumantsch, schebain che els dattan resposta per tudestg.

Jau m'engasch fitg gugent per nossa lingua e cultura. Ensemen cun in'amia avain nus avant dus onns cumenzà ad organisar scuntradas per rumantschas e rumantschs da Winterthur e conturn. In motiv era che nus levan mussar a noss uffants che anc auters en la diaspora discurren rumantsch a chasa e l'auter

motiv era natiral che nus sezzas avain plaschair dad inscuntrar glied rumantscha per discurrer dapli rumantsch. Las davosas trais scuntradas che nus vain organisà vain nus prendì a fit in implant da temp liber e vain brassà liongias, giugà, mangià, discurrì ed essan stads patgific.

Tge ha il rumantsch purtà a Vus per ils linguatgs che Vus discurreis?

Il rumantsch ha en mintga cas gidà bler en connex cul talian ed il franzos.

Co s'infurmais Vus da quai che capita el territori rumantsch?

Jau legel mintga di la Quotidiana e taidl e guard online emissiuns tar RTR che interessan mai. Era legel jau gugent litteratura rumantscha.

Con impurtant ès i da dar enavant il rumantsch a nossas proximas generaziuns?

Sche nus vulain che nossa lingua exista vinavant, stuain nus discurrer cun noss uffants rumantsch. Era las scolas (davent da canorta enfin gimnasi) ston mantegnair las lecziuns da rumantsch. Per la citad da Turitg è quai natiral grondius che i dat ina canorta rumantscha e che i dat la pussaivladad per uffants da la scola primara da visitar uras da rumantsch. Nus dastgain per fortuna puspè esser losch sin il noss linguatg. Igl è fitg bel che nus rumantschs giudain en la diaspora ina gronda simpatia.

Manuela Bühler, grazia fitg per Vossas interessantas infurmaziuns

Ciril Berther

Save the Date –

salvai la data da la scuntrada cun Linard Bardill per pign e grond

Il 27 da zercladur ha lieu a Turitg ina sentupada per tuttas Rumantschas e tuts Rumantschs che pon vegnir da lunsch e da manavel. Linard e ses cumpogn Bruno delecteschon il public cun lur program “*Gretta suna la trumpetta*” els divers idioms suenter mezdi vi. Per ils uffants stattan plirs gieus a disposiziun per ch’i na hajan betg lungurus. Suenter il concert da Linard Bardill dat i ina grillada. Tut quai che sa tschenta sin il gril e las bavrondas vegn offrì da la URB. Perencunter vegn tratg si collecta. Suenter tschaina han ins buna chaschun da star da cumpagnia e far resunar spontanamain inqual chanzun. Quella sentupada è la emprima che la URB organisescha en quella furma. Salvai la data dils 27 - 06 en vossas agendas e dai enavant quella buna nova. L’ura vegn quai a dar ina buna chaussa per la Rumantschia ella Bassa.

Daniel Monn

Concert communabel

Chor Uniun Grischuna Son Gagl Chor Maschadà Grischun Turitg

Direcziun: *Manuela Bühler*
Remo Weishaupt
Clavazin: *Claire Pasquier*

Dumengia, ils 3 da matg 2020 a las 17.00
Baselgia St. Fiden Son Gagl

Mesjamna, ils 6 da matg a las 19:30
Predigerkirche, Zähringerplatz 1, Turitg

Cantus Firmus Surselva – concert da benefizi a Turitg

L'uniun **Canorta Rumantscha Turitg** envida al concert da benefizi da l'ensemble *cantus firmus surselva* en favur da la Canorta Rumantscha Turitg.

***sonda, ils 16 da matg a las 20:00 uras
baselgia Herz Jesu a Turitg-Wiedikon, Aemtlersstrasse 49***

Igl ensemble cantus firmus surselva chanta ord il program “ragischs”, chanzuns rumantschas enconuschentas e main enconuschentas. Dapi sia fundaziun tgira la furmaziun la chanzun rumantscha cun gronda atenziun, bain savend che las ragischs da sias chantaduras e ses chantadurs fundeschan en nossa cultura indigena. Il retgav dal concert va cumplainamain a la Canorta Rumantscha Turitg, l'emprima canorta rumantscha ordvart il Grischun che è vegnida fundada l'onn 2016.

La saira dettia era porscher la chaschun da star da cumpagnia e rinforzar contacts tranter rumantschs ed amis da la Rumantschia da Turitg e conturn. Il program detaglià sco era infurmaziuns sur da l'empustaziun da bigliets èn da chattar en curt sut 'canortarumantscha.ch' sco era 'cantus-firmus.ch'

Quatter onns Canorta Rumantscha

Il matg vegn la Canorta Rumantscha Turitg quatter onns veglia. Mintga glindesdi visitan enturn 8 uffants da famiglias cun ragischs rumantschas la canorta al Zeltweg 21 a Turitg en las localitads da la fundaziun GFZ. Ed anc adina chatta la canorta l'interess da las medias, p.ex. en ils Cuntrasts “Dispers – RumantschAs en la Bassa” da RTR emess mez favrer 2020. Mintga manaschi dovra da temps en temps ina revalitaziun da la strategia: uschia èn ils

iniziants da la Canorta actualmain londervi dad evaluar co la purschida rumantscha savess vegnir integrada meglier en l'ulteriura purschida da canorta da la fundaziun GFZ.

Sche Vus, preziadas lecturas e preziads lecturs dal Fegliet, avais interess vi da la Canorta Rumantscha Turitg ni vulais sustegnair tala sin ina moda ni l'otra savais Vus gugent sa drizzar a *Remo Pfister*, president da l'*Uniun Canorta Rumantscha Turitg* (079 961 40 46 / remopfister@gmx.net). I legrass nus da savair beneventar in grond dumber da Vus al concert da benefizi per la Canorta Rumantscha Turitg.

Remo Pfister

Concert communabel

Chor Viri Rumantsch Zug Chor Mischedau Rabius

Direcziun: *Jürg Vasescha
Gabriel Derungs*

Sonda, ils 2 da matg 2020 a las 20:00 h
Sala da vischnaunca, Baar

Sonda, ils 9 da matg 2020 a las 20:00 h
Sala da scola, Rabius

Art accompogna la curaisma

En la baselgia refurmada da S. Gion, Johanneskirche, a Turitg attira in grond maletg en blau l'attenziun da tgi che entra. Igl è in maletg dad ina artista catolica en ina baselgia refurmada. Na betg insatge che sa chapescha da sasez, ma sapientivamain vuli. Il senn ecumenic dals responsabels e l'avertadad da l'artista Gielia Degonda oriunda da Cumpadials, conventuala da las soras dad Ingenbohl han pussibilità quai.

Il maletg envida dad ir sin ils fastizs da frar Clau da Flia. L'ovra dat in eco, senza che quai fiss intenziunà. Moviments culants el profund spazi dal maletg, fragments da text e figurinas laschan entrar en ina sfera liberada dal mintgadi. Il viadi maina en l'intern. Fin ils 15 d'avrigl san ins seser en la baselgia e sa laschar manar da las colurs e giudair ellas.

Vista e retrospectiva - Blick – Rückblick

Ovras da Gielia Degonda èn vegnidas preschentadas repetidamain en exposiziuns en il Grischun, Turitg, Svizra Centrala e Germania. Ella ha survegnì differents premis fin ussa. Ina monografia cumplexsiva sut il num “BLICK – RÜCKBLICK” , procurada da dr. Beat Stutzer, anteriur directur dal Museum d’art a Cuira dat ina survista da l’ovra multifara davent ils onns 1970 fin oz. I’ epilog per il cudesch ha Bernhard Cathomas scrit en linguatg rumantsch.

Il cudesch da *Beat Stutzer*, Gielia Degonda, Blick – Rückblick, 168 paginas, frs 42.00 sa vegnir retratgs da mintga libreria sut nr. ISBN 978-3-908572-93-0 ni empustà sut: verlag@triner.ch

cb

Scuntrada interrumscha

Sonda, ils 27 da zercladur 2020 a partir da la 16:00 a Turitg cun il musicist *Linard Bardill* e ses cumpogn *Brundo Brandenberger*
Ulteriurs detagls suondan a temp.

Proxims inscuters:

Gievgia, ils 17 da settember 2020
Ulteriuras infurmaziuns suondan a temp.

Famiglia Sursilvana Zug e conturn

Gliendisdis, ils 27 d’avrel
Gievgia, ils 25 da zercladur
Mesjamna, ils 9 da settember
Mardis, ils 1 da december

} mintgamai a las 19.30 h

Circa duas jamnas avon survegnis vus in’invitaziun pli detagliada
Contact: famsurszug@gmail.com ni 079 305 07 10

Rumantschas e Rumantschs al Lai da Turitg

Venderdis, 8.05.2020 Sera da Lotto ell’ustria Löwen a Meilen
Venderdis, 3.07.2020 Minigolf a Rapperswil
Venderdis, 1.09.2020 Sera da sittar a Meilen
Venderdis, 6.11.2020 Viseta ella Chesa Grischuna a Turitg

Contact: *Astrid Decurtins* tel. p. 055 243 13 21, natel 079 236 04 35
mail: astrid.decurtins@bluewin.ch

Rumantschas e Rumantschs Winterthur e conturn:

dumengia, ils 29 da marz 2020 (suentermesdi)
dumengia, ils 30 avust 2020 (davent da las 11 uras)
Il lieu exact a Winterthur vegn communitgà suenter las annunzias
adresa: manuela@zoserver.org

Rumantschs ladins dal Rigi

Vernderdi, 20 da marz: 19:00, Gö "Bowling", Meierskappel

Sanda, 18 d'avrigl: Radunanza annual URB, Turitg

Venderdi, 29 da meg: Visita da la cited da Luzerna

Venderdi, 26 da gün: Spassegieda sül Zugerberg,
Restaurant Pfaffenboden

Ulteriuras infurmaziuns sut: www.rumantschsladinsrigi.ch

Café rumantsch a Son Gagl

Gievgia, ils 2 d'avrigl

Gievgia, ils 7 da matg

Gievgia, ils 4 da gün

Gievgia, ils 2 da lügl

} mintgamai a las 18.00

En la Militärkantine, Kreuzbleicheweg 2, a Son Gagl

Per la consumaziun: ün tschincun

Ulteriuras infurmaziuns: Gabi Lemm, tel. 071 244 09 87

e-mail: gabi.lemm@bluewin.ch

Universitad populara da Turitg - Colloqui rumantsch

Auturas ed auturs en discussiun cun Mevina Puorger

Jon Bischoff Mardi, 12 da matg
„Semperved“

Rut Bernardi Mardi, 9 da zercladur
„Prosa e poesia ladin dolomitana“

Annetta Ganzoni Mardi, als 15 settember,
„Rumantsch e latin da chatscha“

Rämistrasse 71, 8006 Turitg da las 19:00h a las 20.30h

(per infurmaziuns: mevina.puorger@bluewin.ch / telefonin: 078 772 32 28)

Impressum:

Redacziun: Ciril Berther

Spediziun: Lia Rumantscha

Contribuziuns pon vegnir inoltradas fin in mais avant la proxima ediziun a:

Ciril Berther, Mülistatt 12, 8955 Oetwil a.d.L.

Tel. 044 748 50 65, e-mail: cirberther@bluewin.ch

Ulteriurs Fegliets pon ins retrair tar:

Lia Rumantscha, Via da la Plessur 47, Chascha postala, 7001 Cuir

Tel. 081 258 32 22, e-mail: info@rumantsch.ch

Il Fegliet pon ins era telechargiar da l'internet: www.uniun-urb.ch

Data da l'ediziun: mars 2020

Data da la proxima ediziun: zercladur 2020